

מבוסס ע"פ דברי רש"י במסכת שבת (ק"ט).

בעיירה אחת גר יהודי וישמו יוסף שעמל קשה לפרנסתו והיה מכלכל את משפחתו בצמצום רב במשך ימות השבוע, כדי שיוכל לכבד ולענג את השבת במטעמים לרוב ובעיקר במצוות אכילת דג ביום השבת, משום כך כינו אותו הבריות יוסף מוקיר שבת.

בשכנותו גר נכרי אחד שנכסיו מרובים ביותר, אך כגודל הונו כך הייתה גדולה קמצנותו. יום אחד אמרו לנוכרי החוזים בכוכבים: כל נכסיד יפלו לידי יוסף שכנך. נבהל הנוכרי, הלך ומכר את כל נכסיו וקנה בהם יהלום, הכין לעצמו כובע לבד מפואר, שבצו במשבצות של זהב ובתוכם קבע את היהלום היקר. כך היה בטוח שיהא בידו לשמור על רכושו תחת ידו. אך כשעבר בגשר, הפריחה הרוח את הכובע והטילה אותו לים, היישר אל תוך לועו הפעור של דג גדול. התנחם הגוי שלפחות לא יקח היהודי את רכושו והלך לדרכו אבל וחפוי ראש.

אך כעבור ימים אחדים נצוד הדג והביאוהו לשוק ביום שישי אך מפאת השעה המאוחרת לא נמצאו קונים בשוק, התעצבו הדייגים אל לבם, דג יפה זה לא יהא אדם לוקחו? עד שאמרו: לכו והביאוהו אצל יוסף מוקיר שבת, כי רגיל לקנות דג לכבוד שבת ודאי ישמח בדג גדול ויפה. ואכן הביאו את הדג אל יוסף ששמח על שביכולתו לענג את השבת כראוי וקנה את הדג. והנה חותך יוסף את בשרו ומצא בתוכו יהלום. שמח יוסף ביותר על שכעת יוכל לענג את השבת בכפל כפלים. לאחר השבת מכר יוסף את היהלום בכסף רב מאוד והפך לעשיר מופלג. פגשו אליהו הנביא ואמר לו: מי שלוה בשביל השבת, השבת תפרע לו חובותיו.

יוסף מוקיר שבת של דורנו אנו

ועתה לסיפור אמתי שהתרחש לפני מספר ימים שעבר בחנות דגים גדולה בעיר ואם ביתר עילית, ליד ירושלים עיה"ק.

בחורה הגיעה לקנות דג לכבוד שבת באחת החנויות שבעיר, וביקשה דג מאיכות טובה אך לא גדול מדי. העובד הערבי משט דג מהברכה והניח על המשקל ואמר לבחורה שהדג עולה 150 ₪!!! אמרה לו הבחורה שהם משלמים כל שבוע על דג כזה מקסימום 100 ₪!!! האם עלו המחירים? "לא" ענה לה העובד זה שוקל יותר אז זה עולה יותר התקשרה הבחורה הביתה ושאלה את אמא שלה מה לעשות ענתה לה אמא שלה "לשבת לא חוסכים תקני במאה חמשים שקלים".

העובד הרג את הדג ופתח את ביטנו וניקה את הדג תוך כדי שמה לב הבחורה שהעובד הוציא דבר מה מבטנו של הדג וזרק לפח שאלה אותו הבחורה מה זרקת לפח אומר לה העובד "כלום, זה רק הלכלוכים שנחננו תמיד זורקים".

לאחר הפצרות הסכים העובד להוציא מהפח ולנגד עיניהם מתגלית שרשרת זהב!!! הבחורה ביקשה מהעובד שיתן לה את השרשרת, כי היא זכתה בה אבל העובד התנגד ואמר לה שזה שייך לו, מיד התחיל ויכוח וכמה קליינטים הצטרפו לויכוח לטובת הבחורה, העובד קרא לאחראי משמרת ואחראי התקשר למנהל החנות והמנהל הכריעה לטובת הלקוחה. הבחורה הביאה את השרשרת הביתה ולאחר שבת לקחו את השרשרת למערך, והשרשרת היתה שווה הרבה.... 12,000 דולר!!!

ד"ת להצלחת ידידינו היקרים, רב פעלים לתורה ולתעודה, אוהבי רבנן ותלמידהון החפצים בעילום שם שיזכו לכל משאלות לבם לטובה ולברכה, העורך

אורי וישעי

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף ז"ל ז"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א

כתיבה ועריכה: אלון ארביב ס"ט הערות ניתן לשגר לח"ד 613 נתניה 050-6229335 או בדוא"ל: alon@shtaygen.co.il

כניסת שבת: 17:05

18:42: יציאת השבת 18:06 לדעת ר"ת

עילוי נשמת הסבתא מרת מרים ארביב בת עזיה, שהשבוע שלשים לפקודתה

עטרת פז

פרשת כי תשא פותחת בחיובם של כל אחד ואחד מישראל במחצית השקל, אין הבדל, "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט", וכאן צריכים אנו לשאול למה מחצית השקל ולא שקל שלם? על כך ננסה להשיב בס"ד על מה שהובא בירושלמי (שקלים פ"ב ה"ג):

רבי יודה ורבי נחמיה חד אמר לפי שחטאו במחצית היום יתנו מחצית השקל, ו**חרנה** אמר לפי שחטאו בשש שעות יתנו מחצית השקל דעבד שיתא גרמסין ("שם מטבע שהיתה בימי משה" - קרבן העדה). **רבי יהושע בי ר' נחמיה בשם רבן יוחנן בן זכאי** לפי שעברו על עשרת הדיברות יהא נותן כל אחד ואחד עשרה גרה.

שלשת הדעות מקשרות את מחצית השקל לחטא העגל ורואות במחצית השקל כפרה על חטא זה. שני התנאים הראשונים מבינים את מתן ה"מחצית" ככפרה על זמן עשיית העגל; הדעה הראשונה מקשרת ל"מחצית היום", והדעה השניה מקשרת ל"שש שעות". ולפי הדעה השלישית מתקשרת ה"מחצית" לסכום הגרות שיש במחצית השקל, דהיינו עשר גרות ("עשרים גרה השקל") "לפי שעברו על עשרת הדיברות", והכוונה היא (בלשונו של האלשיך הקדוש): "מפני שהעבודה זרה שקולה כעובר עשרת הדיברות, על כן הביאו עשרה גרה".

האלשיך הקדוש מפרש בשם רבנו שלמה אלקבץ ז"ע וז"ל: שמעתי שהוא להורות את בני ישראל יחס אחדותם, בל יעלה על לב איש מהם שהוא נפרד מחברו, כי אם כאלו כל אחד חצי, ובהתחברו עם כל אחד ואחד מישראל נעשה אחד שלם, על כן כל אחד יביא מחצית.

נתינת ה"מחצית" ולא שלם, באופן שהשלם נוצר על ידי שני אנשים מישראל, מלמדת את ישראל "יחס אחדותם". כל אחד מישראל אינו עומד לעצמו (כשהוא לעצמו הוא רק חצי); השלמות היא אך ורק על ידי ההתחברות לזולת. הנשארים ודאי יטענו: מה פתאום אנו צריכים לתת כופר נפש על חטא שלא חטאנו, ושהחוטאים כבר נענשו ומתו? איזה קשר יש לנו בכלל לחטא זה? ואם תאמר חטא אי המחאה, מי אמר שזו חובתנו למחות בחוטאים? "מי עשאנו ערבים"? איננו אחראים לחטאיהם של אחרים, ולכן איננו צריכים לתת כופר נפש על חטאיהם!

על כך קושיא זו מוסיף והולך רבנו האלשיך הקדוש: על כן רמז לנו יתברך כי כל איש מישראל נפשו קשורה בחברו כי ממקור אחד הן, ונפשות כל אישי ישראל לאחת יחשבו. על כן יביא כל אחד מחצית, להורות כי כל אחד עם כל איש זולתו אחד הוא, ובכך הם ערבים זה לזה.

דווקא לאחר חטא העגל, כשהחוטאים כבר נענשו ומתו, יש צורך ללמד "כי כל איש מישראל נפשו קשורה בחברו". אמת, נכון שהנשארים לא חטאו בפועל, אך למרות זאת עליהם לתת כופר נפש על כך שלא מחו, כי הם ערבים לחברייהם החוטאים, וחובה היתה עליהם למחות בהם. נתינת "מחצית" תמחיש לנשארים את אחריותם לחברייהם, ושעל אי עמידתם באחריות זאת הם צריכים לתת כופר נפש - "נפשות כל אישי ישראל לאחת יחשבו".

"ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחלת ויחר אף משה וישלך מידי את הלחות וישבר אתם תחת ההר".

וברש"י: אמר, מה פסח שהוא אחד מן המצוות, אמרה תורה כל בן נכר לא יאכל בו, התורה כולה כאן וכל ישראל מומרים ואתננה להם.

ב"שלחן שלמה" להגרש"ז אויערבך זצ"ל (ה"א ס' ערב) נשאל לגבי יין של אדם מחלל שבת בפרהסיא, אבל לא יעניז לחלל שבת בפני רב השכונה או בפני הוריו, ופסק כב' הרב זצ"ל שאין דין אותו מחלל שבת כדין מחלל שבת בפרהסיא, ואין יינו נאסר.

ולכאורה יש לכך רמז ממקרא זה, שהרי הקב"ה כבר הודיע למשה "לך רד כי שחת עמך.. סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אל' ישראל אשר העלוק מארץ מצרים", ואם כן כבר ידע משה שהם מומרים ולמה חיכה עד אשר "קרב אל המחנה" מה התוסף לו כאשר ראה את בני ישראל בעיניו, אלא מכאן שעדיין חשב משה כל זמן שלא יעניז לעבוד את העגל בפניו, עדיין אינם בגדר "מומרים". ועל כן החליט סופית שהם "מומרים" ואין ראוי התורה להנתן להם רק כאשר קרב אל המחנה, ואף על פי כן עם ישראל לא התביישו ממשה רבינו ע"ה אלא המשיכו בעגל ובמחולות.

ודבר דומה ראיתי שמסופר על חידושי הר"ם שהיה לו תלמיד שהתפקד, אבל לא הסכים הר"ם שיקראו לאותו תלמיד רשע לפני שהוא נפגש עמו וראה שנשאר ברשתו, ולמד זה מהכתוב הנ"ל.

רבנו אלשיך ז"ע מדקדק במילת "מהר", שלכאורה, היא מיותרת בפסוק. ומיישבים, שאמר ה' למשה, שעל ידי חטא העגל סרו מהר מן הדרך אשר צוותים, היינו שכביכול עברו ישראל מהר על כל התורה כולה, וזה אפשר רק על ידי עוון עבודה זרה, כי אדם הרוצה לעבור על כל התורה חס ושלוש, יצטרך להמתין לפסח כדי לאכול חמץ, וליום הכיפורים כדי שלא להתענות בו, מה שאין כן על ידי איסור עבודה זרה, מיד אדם עובר על כל התורה כולה, משום שעל ידי עבודה זרה, הרי הוא כופר בכל התורה כולה.

ולכן אמרו חז"ל שבכל העבירות הקדוש ברוך הוא לא מצרף מחשבה למעשה, דהיינו שהמחשבה לעשות איסור בפני עצמה, אינה נחשבת כמו האיסור עצמו (מלבד מחשבת עריות שנאסרה במפורש) אבל באיסור עבודה זרה, עצם המחשבה לעבוד עבודה זרה נחשב לאיסור עבודה זרה, כי בחשוב איש לעבור איזה עבירה ח"ו, הוא פורש עצמו בזה רק ממצווה אחת מכל תרי"ג מצוות, ועדיין יש לו אחיזה בהשם בשאר מצוות ויעזרהו שלא יוציא מחשבתו לפועל, אך החושב מחשבת עבודה זרה, בזה הוא מפרש את עצמו מה' ומחליפו באחר, ושוב הוא נעקר מהכל ומחשבתו מצטרפת למעשה.

למרות שחטא, ישראל הוא!

מה פז אפ אפא - און יראא רבנו פז חק אפרוטי יוצא נהא דאורי:
 "דרי מעלה ודרי מטה יפחזון וירעדון מאימת שמך. דרי תהום עם דרי שאול ירעשון וירגזון מאימת דינך. אבל צדיקים ממקום גן עדן ירגזו ויזמרו לשמך. לכן אני, לוי יצחק בן שרה באתי לעמוד ולהתחנן לפניך לבקש רחמים על ישראל עמך. ריבוננו של עולם, מה לך אצל ישראל? דבר! למי תדבר? אל בני ישראל! אמור! למי תאמר? לבני ישראל! צו! את מי תעוזה? את בני ישראל! בה תברכו! את מי תברכו? את בני ישראל! ואני שואל אותך: מה לך אצל בני ישראל? כמה אומות יש לך רבנו של עולם, ערביים, בבליים, כשדדים, פרסיים, ומה לך אצל ישראל?
 אלא ודאי חביבין ישראל שנקראו בניים למקום ובזכותם באתי לקדש את שמך ולומר לפניך באהבה: "יתגדל ויתקדש שמייה רבא". (אז התחיל להתפלל מוסף בימים נוראים)

הליכות מאפי

הלכות ברכת הגומל (א)

בגמרא במסכת ברכות (נד.), אמר רב יהודה אמר רב, ארבעה צריכין להודות הים כשיעלו ממנו, והולכי מדברות כשיגיעו לישוב, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא, ואמרו בגמרא, מאי מברך?, (כלומר, הודאה זו מה היא), "ברוך אתה ה' וכו' הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב". וכתב מרן בבית יוסף (סי' ריט), שפירוש הברכה כך הוא: הגומל לחייבים טובות, כלומר, אף לאותם שהם חייבים, דהיינו שהם רשעים, עם כל זה, גומל להם טובות, וגם אני כאחד מהם, שאף על פי שאיני הגון גמלני כל טוב.

וצריך לברך ברכת הגומל בפני עשרה אנשים מישראל, ושניים מהם, צריך שיהיו תלמידי חכמים, שנאמר, וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו, ואין "קהל" בפחות מעשרה (כמו שאמרו בפסחים סד.), ומיעוט "זקנים" שהם התלמידי חכמים, שניים. ואם אין שם תלמידי חכמים, לא ימנע מלברך משום כן, שאין זה לעיכובא אך העשרה הם לעיכובא, לדעת מרן הש"ע.

ומנהג טוב לומר קודם הברכה "אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה, וידו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם", ואחר הברכה השומעין עונים "אמן" ומוסיפים, "צור אשר גמלך כל טוב הוא יגמלך כל טוב לעד נצח סלה".

יורדי הים כאשר לא אירעה להם כל סכנה

יורדי הים באניות, והם אותם המפליגים בים, חייבים בברכת הגומל, שלכולם תקנו חכמים ברכה זו. וכתב רבנו אברהם בן הרמב"ם בספר המספיק לעובדי ה' (הל' ברכות עמ' רנג) שהנוסעים באניות, אף על פי שלא אירעה להם שום סכנה בדרכם, ונסעו במישור, מכל מקום יברכו ברכת הגומל כשיגיעו לחוף מבטחים. וטעם הדבר, שמכיון שבכל כניסה לים יש סכנה קצת, לכן תקנו רבותינו לכל יורדי הים לברך ברכה זו, ללא קשר למה שעבר עליהם בהיותם נוסעים על הים. ואין בזה חילוק אם נסעו לזמן ארוך או שנסעו לזמן קצר, כמו שיש כיום הנוהגים להפליג לשם טיול באיזו סירה קטנה למשך כמה שעות, שבכל מקרה שנכנסו בעומק הים, עליהם לברך ברכת הגומל כשישובו לביתם.

בנסיעה האניה ממונעת בזמנינו

יש שכתבו לדון, בהיות ובזמנינו אין הדבר מצוי כל כך שבאה סכנה ליורדי הים, שלכאורה יש מקום לומר, שאותם הנוסעים בים אינם צריכים לברך ברכת הגומל בשום לחוף. שכן הדבר ברור, שלא תקנו רבותינו ברכה זו, אלא משום שבזמנם הנסיעה בים היתה בחזקת סכנה, אבל בזמנינו שנסיעה בים אינה מסוכנת כלל, לכאורה אין מקום לברכה זו. אולם למעשה כתב הראי"ה בשו"ת אורח משפט (סי' מה), שאף בזמנינו שהאניות גדולות מאד, ונוסעות על ידי מנוע של אש, ואין הסכנה מצויה כל כך, אף על פי כן העולה ממנה צריך לברך ברכת הגומל, כי מאחר וגזרו רבותינו ותקנו לנו ברכה זו, אפילו אם יתבטל טעם התקנה, התקנה עצמה לא בטלה, ככל מצוות דרבנן, ובפרט יש לומר כן בנדון זה, שטעם התקנה שייך קצת אף בזמן הזה, כיון שעל כל פנים יש איזה חשש סכנה בכניסה לים אף בזמנינו. ובפרט שדין זה מפורש בפסוק (בתהלים קז). אלא שאין לברך ברכת הגומל אלא כשיגיע הביתה, שיצא לגמרי מכלל סכנה. וכן פסק הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, ועוד.